

TIENG-DAN

LA VOIX DU PEUPLE

叢

Mỗi tuần xuất bản hai kỳ thứ tư và thứ bảy

民

ĐƯỜNG ĐÔNG-BÀ, HUE

GIÁ BÁN

MIỀN BẮC MIỀN QUỐC

Mỗi số: 5 xu
 Năm tháng: 1,50
 Sáu tháng: 1,00

Mua báo phải trả tiền trước.
 Thư và mandat gửi cho M. TRẦN
 ĐÌNH-PHƯƠNG, 41 Hàng Quảng vào
 về rương số Thương nghị trước.

**Thuốc nhằm
 bệnh mới hay,
 không thì lại càng
 thêm bệnh; nên
 uống thuốc cần
 phải chọn.**

CÁCH TÂN LÀ SỰ NHU YẾU TRONG HOÀN CẢNH SINH HOẠT

Theo con mắt nhà khoa học mà suy nghiệm, thì ở trên cõi đời này, không có sự gì bình không vô cơ mà xuất hiện, tất trong hoàn cảnh cùng thời thế có nhu yếu đến đâu ấy mà sau Cách tân là một cái sự thực trong lịch sử loài người về đường tiến bộ, không ngà nào tránh khỏi, song lúc phát sinh ra, thường thường bởi thời thế yếu cầu một cách cần thiết, như đời mà phải ăn, khát mà phải uống, chính là cái cơ còn mất chết sống của một quốc gia một dân tộc, mà không phải là điều ngẫu nhiên có cũng được mà không cũng được, như một hạng người thông thường kia đã tưởng dẫu.

Xã hội, dân tộc, cũng như thân thể một người. Xã - hội mà đến kỳ canh tân, tất là ở trong đã chứa chất những điều hư hại, nếu để nguyên như vậy thì không thể sống còn được. Đứng trong khoảng đó, theo tâm lý chung, ở giữa cái hoàn cảnh sinh hoạt của mình ai ai cũng đã tự nhận cái trạng huống ăn không ngon cơm, ngủ không yên giấc, không khác gì một người bị bệnh: đã có bệnh thì tất nhiên cần phải tìm thuốc chữa. Cách tân tức là thuốc chữa bệnh của xã-hội vậy.

Xã-hội mà cần sự cách tân cũng như người bệnh mà cần thuốc chữa, song trong sự cần đó có từng có thứ và phải thăm thắn, phải quyết trách, chứ không phải chỉ phở lên rằng « đau uống thuốc », hoặc thuốc gì cũng uống mà chưa được đâu.

Đều cần yếu thứ nhất là mình phải tự biết là mình có bệnh, vì nhiều người trong mình có bệnh mà không tự biết, mua ngày sống dở mà không nghĩ đến sinh mạng lâu dài.

Đều thứ hai là phải biết bệnh bởi đâu mà có và bệnh-chứng thế nào. Biết có bệnh mà không xét cho rõ nguyên gốc bệnh ấy bởi đâu mà ra thì thuốc một nơi, bệnh một ngã, có uống thuốc cũng không linh hiệu gì.

Đều thứ ba là phải biết nên dùng thứ thuốc gì, phương pháp chữa nên thế nào. Đã biết có bệnh đã thấy rõ bệnh căn mà chưa khám nghiệm thuốc, không những không hết bệnh mà có khi lại nguy đến tánh mạng nữa.

Ấy đó, chính bệnh riêng trong mình một người - mà sự nhu yếu để chữa cho khỏi bệnh càng suy biết bao nhiêu, lại càng thấy mỗi khốn khó

VẬN-VĂN

bấy nhiêu, huống là cái bệnh chung của dân tộc.

Dân-tộc Việt-nam ta vào thời đại này, cứ theo hoàn cảnh cùng thời thế thì cách tân chính là vị thuốc chữa bệnh, có một trong hai. Đều do những người thức giả ai cũng công nhận, Song xét những điều trải qua trên vài mươi năm nay thì ta thấy rõ trong xã hội ta đối với vấn đề chữa bệnh nói trên rất là lộn xộn mà không có thứ tự gì cả. Những kẻ mọt trí não, quên mình là người có bệnh, miễn là bụng no thì ăn, hết trà còn mai, thì chẳng nói làm gì; khổn cho những kẻ đã biết là có bệnh, đã thấy cơ nguy cấp tồn vong, có lòng lo sợ, song cứ ngày than đêm thở mà tự mình không giúp được đâu gì. Lại có kẻ nghe đầu chạy đó không xét nguyên nhân chứng bệnh ra thế nào; nay rước thầy du phương này, mai mời thầy thuốc tiền kia, ngày kia tin thầy phá-pháp nọ, truyền hịch đuổi ma, về bùa nhát quỷ, thuốc nhiều thầy mà không như một định, bệnh lâu năm mà muốn lành trong một giờ. Thậm chí bà con chun tay trong nhà bệnh đó, lại có kẻ mượn cái cơ mời thầy tìm thuốc mà trở lại bòn hút que quẹt liên tục của chủ để làm việc riêng của mình. Rút cục bệnh đã không lành mà khiến cho người đau thêm một mối lòng « thấy thuốc mà sợ » nữa, không phải là một cái trạng huống đáng buồn sao?

Đại trước đã lỡ mà đường sau còn dài, theo tình thế ngày nay mà toan bỏ cứu thì trước hết là người trong nhà bệnh đó phải chia phần việc mà ai gánh lấy việc này và theo sự nhu yếu mà tự lo lấy. Kẻ chưa biết bệnh thì lo thế nào cho cái lương tâm tế bại do nó tình ngộ lại mà biết đau biết ngứa; kẻ đã biết có bệnh thì lo tự xét cho thấu cái bệnh căn ở đâu. Còn những người đã thấy rõ bệnh căn, thì cần phải lựa thầy chọn thuốc, suy xét cần thận, xem phương nào thích hợp, thầy nào có lịch duyệt kinh nghiệm mà sau hãy dùng. Ông Mạnh - từ nói rằng: Cái bệnh bấy năm, tìm thứ thuốc cứu ba năm, nếu không lứ nay lo tìm chữa cho sẵn thì trọn đời cũng không sao có thứ thuốc cứu đó (thất niên chi bệnh cầu tam niên chi ngại, cấp kim bất túc chung thân bất đắc 七年之病求三年之艾及今不蓄药方不測). Anh em đồng bệnh ta ơi! những sự thất bại lâu nay

Lời mẹ dạy con

Hỡi hỡi! con nghe lời mẹ dạy.
 Nào gái trai thấy thầy một lòng.
 Anh em chung một máu hồng,
 Đừng đưa da bọc ra lòng riêng tây.
 Lầu hòa thuận ngày ngày vui vẻ,
 Biết thương nhau cha mẹ mới yên lòng.

Chớ cậy thế chớ cậy công,
 Tùy tài tùy sức lo chung một nhà.
 Em có đại anh là bầy dạy,
 Em có đại em phải khuyên can.

Đầu khi gặp việc khó khăn,
 Anh em nên phải định bàn với nhau.
 Ra làm phải lĩnh sâu nghĩ kỹ,
 Lo làm sao chung thủy ven tuôn.
 Gian cho vũng chí cho bền.

Đầu khi đối đờ giới nghĩa cũng lo,
 Lo công việc một nhà sớm lui,
 Đưa thợ thuyền canh cải và may,
 Đưa thì chăm việc cấy cấy.

Đưa lo học tập, đưa rầy bán buôn,
 Chớ thấy nhọc sinh buồn mà bỏ,
 Có chí thì dần khó cũng làm xong.
 Chớ lo dần nước bề Đông,
 Đàng lòng mà tất cũng không khó gì.
 Biết học sức việc gì chẳng ngại,
 Liệt thương nhau xây núi cũng thành.

Gái trai dẫu đó đồng tình,
 Ấy là quả phúc gia đình nấn viên.
 Nghe chàng con cháu rông tiền.
 Hoàn-thị-yên-Son

THƯỜNG THỨC

THÈ-LỆ LẬP CÔNG-TY THƯƠNG-MAI

(Tiếp theo)

Vô danh Công ty

Thè lệ lập vô danh công ty cũng giống như thè lệ lập cổ phần lưỡng hiệp công ty, chỉ khác mấy điều này:

Điểm danh. - Vô danh công ty không được có điểm danh, chỉ để chiếu bài và số vốn công ty, như là: Trung-kỳ xuất cảng nhập cảng vô danh công-ty tư bản lý \$ (Société d'importation et d'exportation de l'Annam, société anonyme au capital de \$)

Quản lý. - Điều lệ phải nói rõ:

- 1) Số người làm quản lý.
- 2) Phải có mấy cổ phần thì được cử làm quản lý.
- 3) Những viên quản lý phải đề số cổ phần của mình tại quỹ công-ty (caisse sociale), công ty phải danh đầu những cổ phần ấy không được mua bán.
- 4) Bàn quản lý cũng nhau làm việc, hay là cử một người ra thay mặt (administrateur délégué).
- 5) Quyền lợi của bàn quản lý và của người thay mặt đó.
- 6) Bàn quản lý và người thay mặt đó được hưởng những quyền lợi gì, từng bổng thế nào.
- 7) Thè lệ bàn quản lý nhóm hội đồng.

chính đã gây cho ta được nhiều điều kinh nghiệm, mà cái bệnh nguy cấp tồn vong của xã - hội ta ngày nay, tương cũng không còn lối thừa dẫu để cho bọn thầy đồ phương kia cùng phủ thủy nọ thứ hoai như thế. Vậy đồng bào ta phải xét chỗ nhu yếu cần thiết mà tìm phương chữa cứu lấy, may ra có hiệu quả gì chăng.

Tam Chiết Quảng

Đại hội đồng. - Trong công ty vô danh, bất kỳ vấn đề gì cũng phải theo luật đa số, nghĩa là phải có phần nhiều cổ đông ưng thuận mới được. Vì thế, nên đại hội đồng là một cơ quan rất trọng yếu trong công ty ấy; như là đại lên bàn quản lý, cử người thay mặt xem xét sổ sách, chỉ trích công việc bàn quản lý làm, (commissaire de surveillance), cho phép bàn quản lý làm những việc to tát, đều phải có hội đồng mới được.

a) Đại hội đồng thành lập. - Thè lệ lập hội đồng thành lập trong vô danh công ty cũng giống như thè lệ lập hội đồng thành lập trong cổ phần lưỡng hiệp công ty. Số cổ đông đến dự hội và số cổ đông có ủy quyền phải được quá nửa tư bản công ty (thì hội đồng mới đủ lệ nhóm).

Ngoài những công việc đã nói trong công ty trên, đại hội đồng này còn phải đặt những người quản lý và một hai người kiểm sát (commissaires de surveillance ou censeurs)

Những người quản lý đã được đại hội đồng cử lên phải hợp lại cử một người làm hội trưởng và một người thư ký. Nếu không định cùng nhau chia việc làm, thì phải chọn một người trong mấy người ra thay mặt làm việc công ty theo như điều lệ đã định, song bàn quản lý phải thường nhóm hội đồng mà bàn định việc công ty. Mỗi lần nhóm phải làm bốn bản.

Khi công ty vừa thành lập, bàn quản lý phải duyệt lại từ khái của những người sáng lập về sự tư bản công ty đã ký đủ và số tiền góp trước đã góp cả, phải xét số cổ đông không dưới 7 người, khái lại số Vốn tư bản hội đã thành lập rồi và từ khi đó về sau bàn quản lý phải làm tất cả công việc của công ty.

Pháp luật buộc những công-ty vô danh phải đặt một hai người để kiểm sát sổ sách công ty và mỗi năm phải làm tờ trình cho đại hội đồng rõ tình hình công việc hội, lợi ích thế nào có dịch thực như tờ trình của bàn quản lý không.

Thường thường nên đặt 2 người kiểm sát: một người thiết thụ và một người dự khuyết (suppléant), để phòng khi người thiết thụ bận việc thì người dự khuyết thế chun vào.

Nếu không có người dự khuyết khi nào người thiết thụ bị việc cần kíp phải từ chức (đau, chết) thì công ty phải nhờ tòa án thương mại đặt người khác thế vào thì phiên phúc làm.

Những người làm kiểm sát có thể là người ngoài hội, miễn là người cho thông thạo về nghề kế toán (comptabilité) thì thôi. (Còn nữa)

P. T.

PHÉP NUÔI LỢN

Nuôi lợn (heo) là một nghề thông thường ở dân gian ta, nhưng không biết các - thì không có lợi. Nay bản báo mới xuất bản cuốn Phép nuôi lợn của ông Thủ y Nguyễn - trong - Trừ soạn, bày đủ cách cần thiết trong nghề nuôi lợn, kỹ lưỡng mà rõ ràng, ai xem cũng có thể thiết nghiệm được. Sách dày 62 trang giá bán 0\$17.

Ở xa muốn mua xin thêm tiền cước 0\$13.

Nhời tại bản báo và các hiệu sách đại lý bản báo ở các tỉnh.

Tieng-Dan

CHUYÊN-HAY

DAM RIQU LẬU Ở NƯỚC VĂN MINH

Ở xứ ta thường có dam rươu lậu, chỉ bắt được một vài lít, một đôi hũ hèm, hoặc đồ nấu v. v. ; còn người nữu có kiếm lợi cũng chỉ được 5. 10 đồng, rồi có bị phạt cũng đến đôi ba trăm đồng hoặc có vụ đến ngàn. Thế mà người ta đã than van, vì người nữu lậu đó, là bọn dân nghèo mà thôi. Mới rồi ở thành Nữu-Lức bên Hoa-kỳ cũng có dam rươu lậu bị bắt ra, những người liên can rành là người quan hệ, nào Tổng lý các nhà ngân hàng nào luật sư, quan chức, cảnh sát, lại có các tăng viên số - Cầm rươu - nữa mới là lạ chứ! Theo văn kiện bắt được thì biết rằng trong sáu tháng đầu năm nay (1929) thu lợi được 2.000.000 mỹ kim.

Ngày 17 Octobre cảnh binh đã bắt được 32 người, trong có ông vua Rươu lậu « Manine Kessler » Các nhà chứa rươu lậu, có đủ thành lữ, súng ống, súng đại bác và đạn lại có 6 chiếc tàu lớn. Tổng số ở Nữu-Lức có một số vụ luyến diện để báo tin tức cho các chiếc tàu chở rươu.

Chế thất ! bọn nữu rươu lậu mà qui mô vì đại như thế, cũng không phụ cái tiếng dân văn minh, và cũng đã nghiêm là nước gian. Nếu như đem luật phạt rươu lậu xử ta mà gặp được đám to như đám rươu lậu này, thì số hạc phạt nhất thành núi. Không rõ vụ này họ xử ra thế nào? Ông Trang-Từ có nói: « An trộm cái vòng cầu thì bị tội chết, An trộm cả nước thì được làm tước hầu. » (盜竊者死, 國者侯). Có lẽ dam lậu to rồi họ bỏ qua đi chứ gì.

Hay chuyện

THẾ GIỚI THỜI ĐAM

NƯỚC BA-TU' NGÀY NAY

Từ đầu thế-kỷ 20, những lãnh thổ có tư cách thực dân đều bị các liệt quốc Âu Mỹ quan - phân công nhau để Song số đi có những nước, trình - độ văn - hóa thấp kém mà chưa bị ở dưới gót người Bạch-chủng như Niêm-la, Ba-tu, A-phu-hần là vì các nước ấy vị trí hiểm - yếu, các liệt quốc tranh dành cũng nhau mà không ai chịu nhượng bộ cho ai cả. Niêm-la độc - lập đến nay là nhờ được giữa Âu Đông-dương Pháp-thước và xứ Diên-diện Anh-thước, làm một giải đất hậu-lãnh (hinterland), mà hoàn hòa mỗi xung-đột của hai bên. Ba-tu, A-phu-hần cũng vậy. Một mặt Anh làm chủ - nhà - ông ở Ấn-độ, vẫn nuôi cái hy-vọng phát-trương thế - lực bên bắc, đã nhiều phen không thiết gì đến lệ quốc tế thì phi mà đem quân đội công nhận xâm-chiếm. Một mặt, Xích-Nga ở Trung-Á-Tr-Á cũng muốn gây ảnh hưởng vậy, mục - đích không phải để vơ-vét lợi-phu như ai, mà trước hết là ngăn cản Anh và để phòng những nỗi rắc rối về sau, sau là truyền bá chủ nghĩa cộng-sản sang đất Ba-tu và tuyền Ba-tu, A-phu-hần làm đường xuyên thông vào Ấn-độ.

Trước Âu-chiến, trình-độ Ba, Thổ, A về văn-hóa và kinh-tế thấp kém thế nào, cái cảm-thích tôn - giáo mạnh mẽ thế nào, trong bài « Hồi-giáo vận-dộng và Dân-tộc vận-dộng, Cộn-dông », ông Viễn-Nhạn đã từng pho bày rõ ràng, không nhắc lại làm gì nữa. Bấy giờ mấy vị quốc-vương ở Tây-Á hết sức ngoan-cố, ôm kỹ lấy cái lễ-lục Hồi-hồi, cho những kẻ chủ trương duy-tân là muốn phá-hoại nền « quốc-tử », là a từng theo bọn « mọi - rợ » Tây-phương. Đến nước Âu-chiến rung trời động đất xảy ra, ảnh hưởng đến trong thế giới Hồi-hồi, mở mắt cho bọn mộng tử tây-sinh, dùng lối thực-nghiệm mà thuyết minh rằng ở đời này « a lớn nuốt cá nhỏ », không thể vì « người một đạo » được mà phải toàn « kẻ bảo-vệ lấy bản thân. Nhưng đại-đa-số nhân-dân đều bị cái quá-khứ thiên-niên nô-hạn chế ý-thức và bức-xúc phải noi theo con đường rình bủ; chỉ có bọn thượng lưu học rộng tưởng xa, không bị con ma mê tín nó mê hoặc, thì mới giác ngộ được cái hiền lương của quốc-gia, mà tìm đường giải thoát. Nhân thế, số xuất ra một cuộc vận-dộng duy-tân, tấn - phát lên chừng nào thì càng nhuốm lấy cái đặc - sắc của miền Tây-Á. Bao-quạt lại mà nói, đại-đa cuộc duy-tân ở Tây Á kinh-quá ba thời-kỳ.

Bản đầu, bọn trí - thức du - nhập những tư tưởng mới vào; bọn này phần nhiều vì cái xã-hội địa vị họ mà tư tưởng không bao giờ vượt cao hơn chính - thể dân - chủ nghị hội Âu-tây; tuy vậy đem vào với hiện tình thì chủ trương xem đã rất triệt để. Kịp đến lúc thực hành duy-tân, lại kết quả không được thỏa mãn, nên nhân - dân không chú tâm về quốc-trị, rào bảo giới dư-luân còn non nớt quá, gây nên không biết bao nhiêu nỗi khốn-khắc rắc rối. Chính-thể quốc-tai nhân đó mà xuất hiện, được trao chỉ nội tiab và ngoại thế.

Có lẽ-phủ đạo tài thì hành những điều cái cách người ta cho là quá « triệt để »; phòng-tráo phẩu-dộng nổi lên, khi thì do bọn phong-kiến lãnh đạo để phân đối cái khuyển-hương thượng nhứt và thấp trung, khi thì do bọn tin đồ các tôn-giáo chỉ huy cốt là duy trì lòng tin ngưỡng của nhân dân đối với các đức bi-ân. Ở A - phư - hần, Amanoullah Khan bị phải ngoại cố đánh đổ phải đào tẩu mà sang chu-du ở Âu-lục (1). Ở Thổ-nhĩ-kỳ, Co-nhi-mân phải dùng binh lực mới tủa chết được bọn phản đối, không phải là không bị trăm đầu trở ngại ki-ô khản.

Ở Ba-tu, năm 1921, quân tá Hiến binh Riza Khan tập hợp nghĩa binh ở Kazvin, kéo xuống chiếm lấy Teheran. Bấy giờ, quốc - vương Ahmed sắp tỵ-chuẩn bản điều ước đem Ba-tu dâng cho Anh-Cát-Lợi. Riza Khan liền dẫn tinh binh lại, về chiếm trị và tái chiếm đều có cải lương được ít nhiều. Đến 31 Octobre năm ấy, Riza bức Ahmed phải thoái vị. Lập-Phep Hội-Nghị đồng thanh cử Riza lên thay. Quyền binh đã thừa tập vào tay, Riza noi theo một đường với Kemal và Amanoullah bên thì hành chính sách độc-tại, mục đích tối hậu là làm cho Ba-tu tấn bộ mau lên cho kịp với các nước Âu-Mỹ.

Vì vậy bọn thành-niên quốc gia chủ ng-ia khắp thế giới Hồi-hồi, (Xem tiếp qua trang ba cột nhất)

(1) Mới đây, người đồng phái của Amanoullah chính thức được phái phân động, ba thành Kabaol, được quốc-dân hoan-nghech và tôn làm quốc-vương. Tinh-binh A-phu-hần chi-lương được rất nhiều. Có lẽ nay mai Amanoullah sẽ về nước.

ANNAM LỊCH SỰ

HÃY NÊN HÚT THUỐC LÁ JOB

NƯỚC MẮM

Vị chi là cần nhưt trong cõi đất Việt-Nam hơn 25 triệu đều có dùng đến cả? Mà lại có đủ chất béo mùi bùi quyet thể làm không pha chế.

Ấy là nước mắm làm bằng cá nục và cá hàm-hương.

Hạng nhất mỗi lít giá.	0\$35
Hạng nhì	0\$30
Hạng ba	0\$22
Đặt biệt rất ngon là hàm-hương.	0\$35

Ngài nào muốn mua sỉ xin lĩnh giá riêng rất hạ. Bản-hiệu có bán đủ hàng tơ nhừ, tạp-hóa và thuốc bác bảo chế, lại có kiem làm Đại-lý bán nước mắm hội Đông-Lệ Quảng-Bình.

hỏi tại: **THUẬN-LONG**

Rue Gia-Long — HUẾ

VIỆC TRONG NƯỚC

TRUNG-KỲ HÀ-TINH

Nhà có trách nhiệm nên lưu ý. Về việc thu thuế tức gọi là người miab rất là khinh suất, mà người là về miền nhà quê, luật phép nhà Bana-diệp không hiểu, nên thường hay bóc lột người ta ra xem, rồi hoặc lấy tem hoặc bỏ tem đi. Bản báo tiếp được bài lai cáo sau này nói về việc ấy, tuy việc hơi có song cũng lợc đăng sau này để cho nhà có trách nhiệm biết cái tệ đó mà tìm cách tu L. T. S.

Tỉnh Hà Tĩnh nửa nay bỏ các trạm cũ mà đặt đã trạm mới. Sự ấy thật là tiện lợi, song cũng có nhiều điều bất tiện không ngờ. Bỏ vì ở các trạm ấy thơ thường hay mất, 1 oặc bay bị xé ra xem trước. Vì vậy mà nhiều sự không tốt thên thỏang xảy ra, xem như việc sau này thì rõ: Ngày 1 tháng 6 ta ký giả qua chơi huyện Can-lộc nghe một người tên là Yên dặn nói với cái tồng Lai-hạc rằng: có thấy một cái thư bỏ ở trạm Tam-ta gọi đến Tòa-sứ nói ngày 29 tháng 3 ta thấy cái tồng ấy bắt được một đám quân tụ, song an

lên rồi thì: nếu quan trên muốn rõ việc ấy thì cứ hỏi quan huyện Can-lộc. Dưới thơ ký tên là KẾ.

Cái tồng nghe được, lập tức tới tòa vụ cho người viết cái thư đó (KẾ) nói rằng ngày 1 tháng 6 ta có tên ấy đưa nhà y đã xưng là một thám. Quan Sứ đã bắt tên KẾ bỏ tù và làm án đã mấy tháng rày.

Đó, cái tệ bóc lột xem trước làm cho đen trắng hỗn hạo nư vậy, cái tồng đáng có tội mà không, tên KẾ 16 giac mà bị vu, bị án.

QUẢNG-BÌNH

Cái hại lựt. Về mấy trận lụt trong năm nay riêng huyện Lệ thủylinh, Quảng bình không có ở nào là khỏi ngập nước: Gia gì nước lớn chừng nào càng mưa to gió lớn chừng ấy. Những dân cư về miền hạ bạn nước ngập đến sáu bảy ngày, nhà cửa phần nhiều bị sóng nổi đập, đồ đạc trôi nổi. Lúa thóc và đồ vật thì một mớ bị trôi theo dòng nước, còn lại bao nhiêu thì ước nực lết. Súc vật chết trôi có hơn phần nửa.

Cái khổ trạng của nhân dân trong cơn này, thật không thể tả ra hết được, ai nghĩ có vang trời mà chịu. Thảm nỗi!!

QUẢNG-NAM

(THẮNG-BÌNH)

Ký giả đi ngang qua chợ Hà-lam nghe được một câu chuyện sau này: Về hồi mấy quan phủ trước, mấy tên lính phủ đến tiệm anh Nguyễn-hữu-Châu mua đồ đã nhiều mà không thấy trả xu nào. Hồi quan thì anh ta không giám hỏi, mà hồi chúng nó thì chúng nó cứ nói rằng quan chưa cho tiền trả. Đến khi quan đổi đi chỗ khác thì phải chịu mất. Vì vậy nên gần đây có một tên lính phủ đến tiệm anh ta cũng nói rằng quan bảo bán cho quan hai cái ai rượu, anh ta không ở nhà, chỉ vợ anh ta không bán. Tên lính ấy về theo dõi với quan thế nào đó, quan cho đòi chỉ ta lên. Chỉ ta không chịu lên, nói rằng không ai coi nhà và giữ con thế cho. Quan cho lính xuống hai ba lần, chỉ ta cũng không đi. Sau lại cho bắt bà mẹ của anh ta đến nhà la rầy rồi bảo đem giam. Thấy câu cho bà ta về. (Hay thật! sắp đặt giới thật!). Sáng ngày hôm sau lại cho bắt lại.

Nghe câu chuyện ký giả phải sinh hoài nghi. Quan mua mà không trả tiền chẳng? quan đâu có làm những việc hèn như thế? Mấy tên lính lệ mượn tiếng quan mà ra lừa gạt người ta chẳng? Đều này thì ta cũng thường thấy luôn, song trong việc này không biết có phải không, vì nếu quả vậy thì mấy tên lính đó bị quở trách mới phải, chứ sao lại bắt mẹ anh Nguyễn-hữu-Châu.... Nghĩ quanh, nghĩ quanh nghĩ không ra. Xin đề một cái đầu hỏi: e? V. T.

QUẢNG-NGẠI

Bất người

Trong năm 1929 nay từ tháng Aout đến tháng Octobre, những người bị bắt về vụ Việt-Nam-Thanh-Niên-Cách Mạng Đổngchí hội kể ra sau này: Trương-quang-Trọng, Trần-ky-Truyện, Hồ-Độ, Võ-Sĩ, Nguyễn-bá-Độn, Nguyễn-Tiên, Huỳnh-Toàn, Nguyễn - Hiên, Huỳnh - Thanh, Huỳnh-Thành, Võ Trung, Lê-Trong-Khê, Đỗ-Châu, Nguyễn-Trí, Đặng-Gông, Bùi - Khanh, Phạm - Việt-Dương, Võ-Khoa, Huỳnh-Đại, Huỳnh Tấn, một người chết và một người vắng mặt.

Hiện nay bắt đã đủ số 20 người và những người ấy đã chịu nhận công việc đã làm, nhưng còn đương giam lại khám, sau kết án thế nào sẽ đăng tiếp.

Người biết chuyện KONTUM

Có quả vậy chăng? Nguyên trong đầu tháng tám tây các thôn dân Annam chúng tôi có tiếp được trả quan Đạo Kontum thừa sử tòa thông sứ rằng: Dân Annam, đầu một ngày cũng chẳng được vào làng mọi mua bán kiếm ăn, hề ai bắt tuân luật ấy, thì phải bị tù từ hai tháng đến sáu tháng. Ôi! chúng tôi phải thì nghèo khổ, hay đau ốm không đủ sức làm thuê làm mướn mà nuôi thân, lại ruộng đất chẳng có, muốn trưng khẩn thật khó, chúng tôi chỉ nhờ mua bán với dân bản thổ mà sống. Nay cấm như vậy, thì chúng tôi biết làm sao mà sống được?!! Vì sao lại có một tờ trả phủ vậy? Chúng tôi ở xứ Kontum này chỉ lợ làm ăn nuôi thân, chứ không làm việc gì khác mà l. Và lại từ khi chúng tôi bước chân tới xứ này đến nay cũng chưa gây ra sự gì tội thối với Mọi. Chỉ có Mọi gây ra mà giết người Annam chúng tôi thôi.

Đó là sự khổ của chúng tôi, còn một sự này nữa làm cho chúng tôi không thể nào không thẹn với dân Mọi. Quan Kontum này có quan Annam cai trị. Tương ngài đỡ vọt cho chúng tôi được đôi chút, không hay ngài chẳng bình vực cho, lại có bụng ngăn đón đường sinh kế của chúng tôi nữa. Luật này đã thi hành rồi, vì thấy lính rồ khắp các làng mọi hệ gặp dân Annam, thì bắt giải về Kontum mà phạt, nhưt là xứ Jérai. Nghe đầu các ông Tây chủ đồng diển, cũng nhân xin tòa Khám bài luật ấy, và tòa Khám đã nhận lời. Quả như vậy chăng? Dân Annam tỉnh Kontum

BẮC-KỲ HANOI

VỤ ÁM SÁT BAZIN Văn Léon Sanh muốn tự tử trong khám

Ý Hà Thành người đầu dây rằng Văn-Leon-Sanh bị cáo là chánh thủ phạm vụ ám sát Bazin, dùng giấy mà tự tử trong khám, vì cơ rằng bị giam rục, chứ mãi mà không thấy đem ra tòa đại hình xử cho rồi. Vì tiếng đồn ấy mà nay quan trên không dám tiếng Văn-Leon-Sanh một phòng, đem giam chung với nhiều người bị cáo khác. (C. L. 18 Oct.)

THÁI-BÌNH

Một cái án chính trị. Bữa 23 Octobre tại tòa nam án tỉnh Thái bình quan Công sứ và quan Tổng đốc đã hiệp đồng xử vụ Trịnh tam Tinh, 22 tuổi, làm nghề chở xe bò ở Công vong (Hanoi), và Ng. văn Chiểu, 23 tuổi, giáo học, toan định ám sát tên thừa phái Bài thể Mai. Trịnh tam tinh mang một khẩu

PHÒNG KHÁM BỆNH

Y-sỹ TRẦN-ĐÌNH-NAM

Rue Général Franchet d'Espérey (Nhà ở trước một tiệm Hồng - Hưng cũ) TOURANE

Kể từ ngày 1er Novembre 1929

sống lực, cùng người bạn tên Hoàn đi xuống Thái bình. Trong mình có đem theo một bản địa đờ đờ ốm yếu; trong địa đờ có gạch chổ ở của Bài thể Mai. Di đường Trịnh tam Tinh đưa khẩu súng cho Hoàn cầm. Tên Hoàn vì vô ý đụng phải cỏ, súng nổ, Hoàn phải chết. Mưu đã lộ ra, Trịnh tam tinh phải bị bắt, xét trong mình có bản đồ và giấy mực khác quan họ. Sau Chiểu cũng bị bắt.

Tinh đã khai rằng mình nghe theo lệnh của Ng. thái Học truyền bảo giết thừa phái Bài thể Mai,

- Tòa kết án:
 - 1° Nguyễn thái Học bị kết án vắng mặt khổ sai chung thân, về tội mưu giết Bài thể Mai;
 - 2° Trịnh tam Tinh 10 năm khổ sai và 10 năm biệt xứ.
 - 3° Ng. văn Chiểu, hai năm tù về tội tàng trữ khí giới.

(Theo F. I. 21 Oct.)

NAM KỸ SAIGON

Cụ Phan-văn-Trường được & tù theo thể quốc-sự- phạm tại Pháp

Trong một số báo trước bản báo đã đăng tin cụ Phan-văn-Trường đã bị bắt ở Paris và bị giam như tội thường. Nay báo Thần chung đổng rằng ngày 31 Aout Chính phủ đã đem cụ qua tù quốc sự, thể là cụ & theo tù thường được 12 ngày.

Anh em học sanh có hỏi ý cụ có muốn xin chánh - phủ xét lại án hai năm tù chăng? Cụ trả lời rằng: "Tôi chẳng có ý yêu-cầu chánh-phủ xét chi hết"

Kính mời cáo Ngai Cờ-Đông TRUNG-KỲ CÔNG-THƯƠNG LIÊN-HIỆP CÔNG-TY

Chiếu theo Điều-lệ của Công-ty về khoản 26 và 32 nói về Đại-Hội-Đổng bất thường. Ban Quản-ly định đến ngày 17 Novembre 1929 tức là ngày 17 tháng mười năm Kĩ-Ty, họp Đại-Hội-Đổng bất thường tại nhà Hội-quan mới làm xong ở đường Đông Khánh (trước một Công-quan và vườn bông) ở Tourane. Vay xin kính mời các Ngai đổng hai giờ chiều hôm ấy đến dự Đại-Hội-Đổng bất thường để quyết nghị những vấn đề sau này:

- 1) Chữa đổi lại khoản 18 và 25 trong bản Điều-lệ Công-ty.
- 2) Giải quyết thanh toán tài chính của Công-ty.

Nếu ngài nào có bận việc không đến dự được thì xin phải ủy quyền cho một viên cđ-đồng nào có đến dự hội và xin nhờ ký giấy ủy quyền rồi giao cho viên ấy đem trình Hội-Đổng. Nay kính mời BAN QUẢN-LÝ

Rút một đoạn trong bài lai cáo của ông Trần-Quý dâng & Thực-Nghiệp số 18 Octobre 1929 vào mục thời - sự tỉnh Hưng-Yên:

Thế là: Hòm nọ đầu Khuynh-Diệp đã cứu chữa được một người phu-xe, chết ngất ở phố Hàng Rươi Hanoi, nay đầu Khuynh-Diệp lại chữa được M. Cầm ở Hưng - yên và lại còn cứu chữa được biết bao nhiêu bệnh - nhân khác nữa, mà không công - bỏ lên báo - chương. Xem vậy đủ minh - chứng công nhiên rằng: Đầu Khuynh-Diệp hay vô cùng, chữa bệnh gì cũng kiến - hiệu mau chóng trông thấy. Nếu không thế, sao bao nhiêu thứ đầu khác xoa bóp cho M. Cầm đều không thấy kiến - hiệu gì, mà đầu Khuynh-Diệp thì chỉ vài giọt là đã thấy bệnh tức khắc khỏi ngay.

Trần-Quý lai cáo

MAO HIỂN NỮ HIỆP

(PHÚC - NHÌ - MA - TƯ TRINH - THẨM - AN)

Dịch - giả: 孟-叔-叔 CHƯƠNG THỨ MƯỜI MỘT. Cái hãm bí mật phát hiện ra (Tiếp theo). Đoạn bạn ta báo Bà trước rằng: Sau mười g' ông hồ nữa, tôi cùng-Hoa sinh mang thủng An-Cần đi tới bên mộ bia Duy-Tây-Việt-N. nấp trong rừng cây đó mà rình đó động tìm một mồi của ra hôm này; Bà trước tự nghĩ một mình ở đây trần thủ, có đủ sức đối phó, thì xin cứ ngồi ở đây mà chờ hồ, bằng không thì phải kiếm một người tương đương (nghĩa là đương được việc ấy) cùng ở đây mà giúp đỡ. Còn bên của động dưới núi đã này thì cần phải mấy người vệ đội có sức, ở trong mà trờ thủ mấy đêm, nhưng phải lựa

người nào trầm tĩnh tỉnh có ý lực mới được. Vì nếu có đi tìm hơi gì ra, hay là bỏ đống của nàng nữ-hiệp đó mà nó nghe được liêu tức gì, thì nó thay đổi cái thủ tục của nó, e có ảnh hưởng đến đại cục.

Bà trước nói: Cái đường bí mật đó, Nàng nữ hiệp nọ đi lại đã quen, lần này có lại nữa, chặc nó đi một mình; và lại nó cũng xem thường. Tất là không có phòng bị gì lắm; một mình tôi ở đây mà phòng giữ đối với nó, chặc cũng xong việc, cần gì phải ai giúp. Còn những người trờ thủ nơi cửa động mà phải chọn người lĩnh tế cần thận, thì thật là một điều rất khó; như ngài định đến chữa ngày mai mới động thủ làm việc, thì xin đi đến chữa mai sẽ báo bạn nọ trờ thủ, động cho tránh được những sự bạn nó đương có rung rống, làm cho lần lữa liêu liêu ra ngoài.

Bạn ta nói: Nơi cửa đường đó, chẳng qua cũng phòng thủ mà thôi, như không có người tương đương

thì hầy đề đó sẽ bán cũng được. Duy có nơi này là nơi quan yếu, bắt đầu từ bữa nay, phải ngày đêm đề phòng luôn luôn, là bởi cơ này:

Nàng nữ hiệp đó đã hứa đem cái kỹ toạ cổ quan đó mà đưa cho Nam tước, tuy rằng không có ký hạn nhất định nhưng nàng chặc có lời cần phải lấy kỹ cái kỹ toạ cổ. Ta thừa trong lúc bất ý chẳng ngờ, bất năng cầm lại trong này, rồi mới HẢI-ĐỨC nữ-sĩ lại cho giúp một năng mà lấy lòng thành bày tỏ đầu dưới cho nàng rõ; Bà trước cũng giải hết nguyên ủy cho nàng nghe, lại thêm có bạn tới ở ngoài bàn giúp một đôi đũa cho nàng hiểu thấu câu chuyện. Như thế thì đầu nàng có có chấp thể nào, cái cơ sự lớn chỉ của nàng là kiến trúc trên cái nền hảo ý, không có lợ gì mà không vấn hỏi lại được. Sau lúc nàng ấy đã lượng giải rồi, thì tự nhiên nàng phải vào trong khuôn ta, không những không có ý gì phản đối mà trở lại thủ nhận những đũa là mồi của mình nữa, ấy là một đường. Còn như

minh phân) thủ mà nàng không trở lại đây nữa, thì đêm nay ta đi trình thám cho mình bạch, đến ngày mai đảo hang bắt giặc, ta sẽ có cái phương pháp chiết phục được nàng, không để cho nàng mang cái cđ-quan mà, thoát ra ngoài vòng lưới ta đâu.

Bà trước gác. Đầu nói: Cứ như lẽ nói trên, lúc bình nhệ tới đối đầu bạn dưới rất là khoáng dung; nếu như các nơi đó đưa cần phải canh giữ, thì tôi phải đi gặp mấy đũa, báo nó dụng tâm cần thận mà chăm nom, kéo rui có sơ suất chút gì mà đến nỗi hỏng việc. Nói rồi câu ấy, lại ực nhờ đến lời nói của NGAI-TU ngày trước, những bạn vệ sĩ nó-bộc, đều có ý hướng không thiệp hiệp nhau, không nên cho việc ấy là việc không quan yếu mà không ợ trước; hoặc giả bạn liêu nhân kia nó-nghĩ hợ cái cơ nhau, lợi sinh ra chỉ liểu mà lớn công phải xử trí nữa.

Bà trước lại nói: Cái cửa động đó, phòng bề đã lâu,

đều không có người trờ thủ phòng chừng cũng không cần gì. Nếu như có chỗ gì ngại mà không yên lòng bỏ qua được, thì nhân lúc thì giờ còn sớm này, ta đi về suối người ta, khient đá gạch với đất lại, mà đắp lấp mấy nơi trông hồ cho thật kỹ, thì nó có ở dưới đất, cũng chịu ở dưới ấy, không thể bay ra được. Nghe lời Bà trước, ai ai cũng tán thành cả; lúc thì sai người đi làm việc xây đắp đó, không phải nói nữa. Bạn ta lại gọi An-Cần lại nói nhỏ, dặn nó những phương chước sau lúc ra đi làm thể nào thế nào. Ta cũng nhân dịp rãnh, cũng phòng THANG-AN đồng lại nơi phòng HẢI-ĐỨC nữ-sĩ mà chần mịch cho nàng. Ta xem mịch nàng thì thấy công việc xây ra trong lúc ban ngày, không ảnh hưởng gì đến bệnh thể nàng cả, vì mịch đi như thường, ta có lòng mừng thay cho nàng, và đem nguyên nhân LỄ-CÁCH nữ-sĩ lời bạn chuyện, cũng cách bố trí của bạn ta thuật lại cho nữ-sĩ nghe, rồi đó ta lại chiếu theo nguyên phương

hợp thuốc để lại, khuyên nữ-sĩ yên lòng ăn ngủ v. v. Ta lại bước ra, chạp lại cửa phòng-ngủ (tức phòng bạn ta ngủ) thì thấy bạn ta đang An-Cần chính ở trong ấy thay áo; ta bước vào hỏi bạn ta rằng: Bà trước đã đi làm việc rồi sao? Bạn ta nói: Phải, nay đã là thời kỳ làm việc, Bặc phải thay áo đó mà bạn đở của bạn công nhân theo bạn tới mà đi có chuyện. Ta vừa nghe thế, liểu cái nhìn xem thì An-Cần bạn cái áo trẻ con bạn báo như bữa trước, còn bạn ta thì đóng một bộ đồ, hình dạng như một người lái chủ ở thôn quê, quần áo vải thô, trên tay áo lại có những vết bùn vôi đất, nhem nhuộc lèm blem. Ta không có đợ gì thay cho liểu, sẵn cái áo người làm vườn đó, cũng liểu bạn vào. Đầu xong đó cả, bên cạnh nhau đều lấy đồ khi cơ rần đổng, đất vào trong mình, lắng lắng bước ra cửa. An-Cần cũng bạn ta chia ra hai ngã như bữa trước, đều nhảm đường thẳng tới Thạch mộ Duy-Tây-Việt-Hàn. (Còn nữa)

